

Beograd, 29. marta 2013. godine

DRŽAVNA POMOĆ U EVROPSKOJ UNIJI I SRBIJI

Pravovremeno i proaktivno reagovanje Srbije u cilju uvođenja neophodne transformacije državne pomoći koja bi, osim radikalnog smanjenja obima, podrazumevala i promenu njene strukture neophodno je kako bi se državna pomoć sa umirućih privrednih aktivnosti prebacila na one koje su kreativne i podsticajne za razvoj, zaključeno je na javnoj raspravi povodom predstavljanja novog predloga za javnu praktičnu politiku Istraživačkog foruma Evropskog pokreta u Srbiji, pod nazivom „Državna pomoć u Evropskoj uniji i Srbiji”, autora Miroslava Prokopijevića.

„Istraživački forum formirali smo početkom 2011. godine, ne sa ciljem da u javni prostor u Srbiji unesemo ideju da pitanje evropskih integracija Srbije treba da nacionalni interes jer smatramo da je to rešena stvar, već smo odlučili da delovanje Istraživačkog foruma usmerimo ka radu na pripremi niza istraživačkih radova i praktičnih politika kako bismo obezbedili podršku našim timovima u trenutku kada počnu pregovori nakon dobijanja datuma o početku pregovora o članstvu“, rekao je **Vladimir Pavićević**, predsednik Istraživačkog foruma Evropskog

pokreta u Srbiji otvarajući javnu raspravu. „Pitanje državne pomoći je jedno od veoma važnih pitanja o kome će biti pregovarano, zbog čega je profesor Miroslav Prokopijević u svom radu o državnoj pomoći u EU i Srbiji predstavio preporuke našim državnim organima koje se tiču regulisanja ove značajne oblasti“, rekao je Pavićević.

Miroslav Prokopijević, profesor ekonomije i naučni savetnik Instituta za evropske studije, istakao je da je državna pomoć predstavljala veliki problem u Evropi posle Drugog svetskog rata zbog velikog udela države u vlasništvu preduzeća koje je pomagala kako ne bi dozvolila da propadnu i da je problem državne pomoći posebno postao aktuelan prilikom intenziviranja procesa kreiranja jedinstvenog tržišta. „Ekonomski gledano, politika državne pomoći je pogrešna. Pomaganje preduzeća od strane države je pomaganje biznisa koji ne može da prođe tržišni test, i koji ako ne može da prođe tržišni test treba da se skloni i da ustupi mesto drugome odnosno da oslobodi resurse za alternativnu upotrebu“, naveo je Prokopijević. „Situacija u Evropskoj uniji što se tiče državne pomoći je dosta bolja nego 50tih 60tih ili 90tih godina, sa izuzetkom 2009. i 2010. godine kada je državna pomoć povećana ali pre svega finansijskom sektoru tj. bankama, kao jedna od antikriznih mera“, podsetio je Prokopijević.

„Kada se uporedi pozicija EU i nas može da se kaže da u pogledu sva tri ključna parametra: visina državne pomoći, struktura i ciljevi, mi odstupamo od proseka u EU“, istakao je Prokopijević.

On je objasnio da visina državne pomoći u EU iznosi 0,6% BDP-a, dok u Srbiji iznosi 2-3% BDP-a, a da se pri tome u Srbiji statistički ne obračunava opraštanje poreza uključujući i socijalna pomoć što naravno takođe spada u državnu pomoć. Što se tiče strukture, državna pomoć u EU je pretežno

horizontalna a to znači da je mogu koristiti više firmi iz više različitih grana industrije. Takva vrsta pomoći u EU iznosi 80% od ukupne, dok je ostatak vertikalna pomoć, odnosno pomoć koja ide direktno od države ka određenoj firmi. To je na primer slučaj sa Philipsom u Holandiji i Siemensom u Nemačkoj. Takva vrsta pomoći je u načelu zabranjena u EU jer se smatra da narušava konkurenciju i favorizuje određena preduzeća. U Srbiji je situacija obrnuta – 80% predstavlja vertikalna dok je samo 20% pomoći horizontalna. Konačno ciljevi državne pomoći u EU podrazumevaju podsticanje novonastajućih industrija, fokus na najvažnije slučajeve i podsticanje bržeg odlučivanja. Državna pomoć u Srbiji sa druge strane je još uvek klasično usmerena pretežno na firme iz metalske industrije i saobraćaj, odnosno železnice i JAT, što se u dobro uređenim zemljama odavno ne praktikuje.

"Ako hoćete da zaustavite privrednu aktivnost u Srbiji, zaustavite realizaciju budžeta", zaključio je Prokopijević, "ostaće samo perece". On je dodao da EU za sada neće učiniti ništa zbog pomoći države Srbije javnim preduzećima zato što, kako je rekao, pravilo o zabrani državne pomoći važi za zemlje članice EU i zemlje koje su počele pregovore o članstvu što Srbija još uvek nije, ali da bi po pitanju državne pomoći trebala da bude kompatibilna sa EU ne samo zbog ispunjavanja uslova za pridruživanje, već pre svega zato što je to dobro za domaću privredu.

Savetnik za strana ulaganja **Milan Kovačević** se složio da je u radu dobro utvrđeno da bi izdvajanja države trebalo kvantitativno da se smanje i da se njihov raspored promeni. „Potrebno je da mediji prilikom prenošenja vesti o državnoj pomoći objasne građanima da svako povećavanje ovih izdvajanja države znači ili veći porez ili veće zaduženje, a u našim uslovima ne zna se šta je gore“, naglasio je Kovačević.

„U radu je utvrđeno da se u Srbiji izdvaja 2,7% BDP-a za državnu pomoć i već je pomenuto da u tu cifru ne ulazi opraštanje

poreza ali po mom mišljenju ima još stvari koje nisu ušle u ovu cifru. Naime mi imamo jedan **čudan princip da se daju garancije nekome za koga se pouzdano zna da pozajmljeni novac ne može da vrati. Takav je ovih dana slučaj sa Železarem u Smederevu za čije je kredite data garancija od strane države.** Svima je jasno da Železara ove kredite ne može da vrati s obzirom na neprofitabilnost njenog poslovanja, te date garancije u stvari predstavljaju direktnu državnu pomoć koja treba da smanji gubitke ovog preduzeća.“, upozorio je Kovačević. On je dodao i „klasične primere“ održavanje "gubitaša" odnosno davanje državnog novca tim firmama, kao što je slučaj sa kompanijom JAT, koju je država godinama održavala pokrivajući gubitke. Javni rashodi su, prema njegovim rečima, potcenjeni, a **Državna revizorska institucija bi trebalo da se ozbiljnije bavi ovim pitanjem kako bi sagledala "one stavke koje država želi da prikrije" i garantovala transparentnost.**

"Kada se radi o jeftinijoj struji za građane koji imaju malu kupovnu moć, tu su pobrkane uloge države, naročito socijalna uloga koja ne bi smela da se prebaci na jedno javno preduzeće, makar to preduzeće bilo u državnoj svojini od 85 odsto", istakao je Kovačević. On je ocenio odluku Ministarstva finansija da subvencionise kupce automobila Fiat 500L Nationale kao evidentan primer direktne pomoći države da bi se pospešila prodaja.

Ljubomir Madžar, ekonomista i profesor u penziji Ekonomskog fakulteta u Beogradu je istakao da se država upustila u direktno komuniciranje sa preduzećima odnosno privrednim subjektima, što ne bi smela da radi, jer to nije pravi način intervencije i obavljanja funkcija koje su joj poverene. Državna pomoć u Srbiji se svodi na uzimanje od jednih i davanje drugima pri čemu je efekat destimulativan i za jedne i za druge. **Preduzeća koja su žestoko oporezovana manje su stimulisana da privređuju, a preduzeća koja primaju državnu pomoć počinju više da razmišljaju o razvijanju tehnika dobijanja pomoći nego o unapređenju poslovanja i inovacijama.** „Politika velikih izdvajanja za državnu pomoć iz samog osnova reformiše motivaciju privrednih subjekata i skreće ih na redistributivne, neproaktivne aktivnosti.“, objasnio je Madžar. **„Problem u Srbiji je politička aritmetika koja donosi državnu pomoć kao sredstvo maksimiziranja broja glasova na (sledećim) izborima. To je i odgovor na pitanje zašto je u poslednjih 20 godina bilo toliko tog ekonomsko ubitačnog sredstva“**, objasnio je Madžar.

„Poznato je da subvencije uglavnom ne daju kao rezultat uspešan razvoj onih koje su te subvencije primali, drugim rečima državna pomoć od posustalog, klonulog ili lošeg preduzeća neće napraviti propulzivno, brzorastuće i uspešno preduzeće. Državnu pomoć treba usmeriti na neke opšte funkcije koje mogu da unaprede čitave sektore, a gde ne postoji dovoljna individualna motivacija za ulaganjem npr. neki delovi naučno-istraživačkog rada ili povezivanje sa stranim tržištima.“, poručio je Madžar.

U diskusiji je konsultantkinja Radmila Milivojević, predstavnica Privredne komore Srbije, istakla da ne treba gajiti iluzije da se EU neće vraćati pitanju državne pomoći, kao i da se ovo pitanje našlo u jednom od poslednjih izveštaja o napretku reformi u Srbiji u kome je problematičnim ocenjeno davanje državne pomoći preduzećima u procesu restrukturiranju od kojih su mnoga u tom procesu godinama. Ova politika države može se smatrati posebno nepravičnom ako imamo u vidu da se istovremeno ne izmiruju obaveze prema malim i srednjim preduzećima koja posluju sa državom, a sa druge strane se novčana sredstva od ovih preduzeća preusmeravaju na očigledno propale slučajeve preduzeća u restrukturiranju. Takođe, istaknuto je da je 160 preduzeća prošlo bar dve privatizacije što je suprotno logici stečaja koja je u funkciji tržišta.

Skupu su, osim članova i članica Istraživačkog foruma, prisustvovali i predstavnici državnih institucija, organizacija civilnog društva, medija, akademske i zainteresovane javnosti.

Rad Istraživačkog foruma Evropskog pokreta u Srbiji finansijski podržavaju **Fondacije za otvoreno društvo** preko „Think Tank Fund“ programa.